

Pressemelding KKOM

26. april 2022

NOU 2022:5 Myndighetenes håndtering av koronapandemien - del 2

Befolkningen og myndighetene har håndtert pandemien godt

Etter to år med covid-19-pandemi er Norge blant landene i Europa med lavest dødelighet, lavest tiltaksbyrde og minst reduksjon i økonomisk aktivitet. Strukturelle, økonomiske og kulturelle sider ved Norge har gjort landet robust i møtet med pandemien, og flere sider av myndighetenes håndtering har vært god.

«En rekke enkeltpersoner har gjort en innsats langt utover det som kan forventes. I helsetjenesten, statsforvaltningen, kommunene og i en rekke næringer er det utvist en imponerende omstillingsevne og fleksibilitet,» sier kommisjonsleder Egil Matsen.

Granskingen vår har samtidig avdekket forhold der det er behov for forbedring. Mange av konklusjonene fra vår første rapport er forsterket i arbeidet med denne andre rapporten. Vi har også gjort flere nye funn og kommer med flere anbefalinger.

Myndighetene var ikke forberedt på en pandemi med et omfang og en varighet som covid-19-pandemien

I vår første rapport beskrev vi at myndighetene ikke var godt nok forberedt til å kunne møte og håndtere covid-19-pandemien da den rammet. Det til tross for at risikoen for en slik pandemi var kjent.

«Vår andre rapport viser at landets intensivberedskap var for dårlig da pandemien rammet landet. Dette var en varslet sårbarhet,» sier kommisjonslederen.

Kommunelegefunksjonen var heller ikke godt nok rustet til å håndtere en pandemi, og kommunelegenes arbeidssituasjon ble krevende under pandemien. Pandemien avdekket også at globale forsyningslinjer – blant annet for vaksiner, legemidler og smittevernutstyr – var svært sårbare. De manglende forberedelsene og sårbarhetene forsterket utfordringene med å håndtere pandemien da den trakk ut i tid.

Pandemihåndtering var preget av sterk sentral styring

Regjeringen har hatt sterk styring av håndteringen av pandemien. Den har truffet beslutninger i så vel viktige saker, som i små og avgrensede saker.

«Det var en styrke at regjeringen viste handlekraft. Samtidig førte det til at regjeringen drev detaljstyring og var involvert i løpende krisehåndtering, også i perioder der den etter vårt syn hadde bedre tid,» sier Matsen.

Den sterke styringen fra regjeringen og det høye tempoet, var i enkelte situasjoner nødvendig og hensiktsmessig. I andre situasjoner ga det klare utfordringer og hadde uheldige konsekvenser. Blant annet hadde ikke regjeringen tilstrekkelig oppmerksomhet rettet mot hvordan pandemien kunne utvikle seg, og hvordan den videre utviklingen skulle håndteres framover.

Myndighetenes håndtering av importsmitte var preget av hastverk

I vår første rapport påpekte vi at regjeringen manglet en plan for å håndtere importsmitte da en ny smittebølge i Europa kom høsten 2020. Den videre granskingen har vist at dette var en svakhet også i fortsettelsen av håndteringen. Myndighetene iverksatte inngripende tiltak for å begrense smitte fra utlandet fra høsten 2020 til høsten 2021, med store konsekvenser for enkeltpersoner, næringsliv og samfunnet for øvrig. Beslutningene var preget av hastverk, lite involvering og stadige justeringer. Det var i liten grad planlagt for hvordan tiltakene mot importsmitte skulle veies opp mot andre tiltak, og det var ikke utredet hvilke konsekvenser tiltakene hadde for enkeltpersoner, næringslivet og forsyningssikkerheten.

Norge lyktes i arbeidet med å skaffe befolkningen vaksiner

I arbeidet med å skaffe befolkningen vaksiner var regjeringens og embetsverkets kreativitet og handlekraft viktig. Prosessene viste at systemene for å anskaffe vaksiner var sårbare. Norge var avhengig av velvilje og hjelp fra EU og enkeltland i Europa.

Vaksinering av befolkningen var vellykket og resulterte i høy vaksinasjonsgrad

Befolkningens tillit til myndighetene og til vaksineprogrammet, og en vellykket utrulling av vaksiner, bidro til at vaksinedekningen ble høy. Regjeringen kunne likevel med en tidligere geografisk prioritering av vaksiner til områder med høyt smittetrykk, i større grad nådd egne mål om å ivareta helse og redusere forstyrrelser i samfunnet. I tråd med egen målsetting om å skjerme barn og unge, burde regjeringen prioritert vaksiner til lærere og andre med yrkesansvar for barn og unge tidligere.

Myndighetenes kommunikasjon til befolkningen var overordnet sett god, men hadde også klare svakheter

Myndighetenes kommunikasjon om pandemien, smitteverntiltak og vaksinasjon var målrettet, direkte, åpen og ærlig, og nådde fram til de fleste i befolkningen. Informasjonen nådde imidlertid i varierende grad fram til innvandrerbefolkningen.

Myndighetenes kommunikasjon til kommuner, kommuneleger, politiet på grensen og andre som skulle håndtere smittevern lokalt var ikke tilfredsstillende. Kommuneleger, politi på grensen, skoleeiere og andre som skulle følge opp smitteverntiltak fikk upresis informasjon og for lite tid til forberedelse. Dette gjorde arbeidssituasjonen krevende.

Vi vet fortsatt ikke alt om konsekvensene, men det er tydelig at pandemien rammet skjevt

Pandemien – og smitteverntiltakene – rammet barn, unge og studenter hardt. Myndighetene har ikke i tilstrekkelig grad klart å skjerme barn og unge i tråd med egen målsetting.

Innvandrerbefolkningen i Norge var overrepresentert blant smittede og alvorlig syke, og underrepresentert blant vaksinerte.

«Vi mener dette blant annet skyldes at myndighetene ikke var tilstrekkelig forberedt til å håndtere de økonomiske, praktiske og sosiale barrierene mot testing, isolering og vaksinering som fantes blant mange med innvandrerbakgrunn. Det tok lang tid før myndighetene iverksatte målrettede tiltak mot denne delen av befolkningen» sier kommisjonsleder Egil Matsen.

Om rapporten

I denne andre rapporten kommer vi med tolv hovedfunn, elleve overordnede læringspunkter og 27 hovedanbefalinger. Disse er gjengitt i rapportens kapittel 1 og 12. I tillegg har vi flere funn, anbefalinger og læringspunkter i kapittel 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 og 11. Kommisjonen har innhentet ni

eksterne utredninger, som er publisert digitalt. Vi har gjennomført 78 formelle intervjuer og møtt hundretalls av personer.

Om kommisjonen

Koronakommisjonen ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 24. april 2020 for å gjennomgå og trekke lærdom av covid-19-utbruddet i Norge. Vi leverte vår første rapport NOU 2021:6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien 14. april 2021. I brev fra statsministeren 12. mai 2021 ble kommisjonen bedt om å fortsette arbeidet etter det samme mandatet. I tillegg ble vi bedt spesielt om å se på intensivkapasiteten i Norge, situasjonen for kommunelegene, anskaffelsen av vaksiner og strategien for utrulling av vaksiner.

Egil Matsen har ledet Koronakommisjonen etter april 2021. Øvrige medlemmer har vært:

Astri Aas-Hansen
Geir Sverre Braut
Knut Eirik Dybdal
Tone Fløtten
Rune Jakobsen
Toril Johansson
Christine Korme
Nina Langeland
Per Arne Olsen
Pål Terje Rørby
Rolv Terje Lie
Ayan Bashir Sheikh-Mohamed

Peder Olsen fratradte da han ble valgt som styremedlem i Helse Sør-Øst ved nyttår i januar 2021.

Rapporten er publisert elektronisk:

www.koronakommisjonen.no

www.regjeringen.no

Fysiske eksemplarer av rapporten kan også bestilles:

www.publikasjonsbestilling.no

Henvendelser til kommisjonen kan rettes til kommisjonens leder Egil Matsen, tlf. 951 86 769.